

13 april 1959

U 4182/59 - C 46 - P1/PS9.

PA 4689/17
GEHEIM

Land: Bondsrepubliek Duitsland.

Onderwerp: ADENAUERS candidatuur voor het presidentschap.

Referenties:

Datum van waarneming: Tweede week april 1959.

Bron: Betrouwbaar.

Informant: Een vooraanstaand lid van de Bondsdagfractie der CDU.

Opmerkingen:

Verzonden aan: de Minister van Buitenlandse Zaken.

Aan Zijne Excellentie Prof. Dr L.J.M. BEEL
Minister-President

Plein 1813 no. 4

's-GRAVENHAGE.

GEHEIM

Bondsrepubliek Duitsland

ADENAUERS CANDIDATUUR VOOR HET PRESIDENTSCHAP

1. Onder geen beding kan ADENAUERS beslissing om zich voor het Bondspresidentschap beschikbaar te stellen worden uitgelegd als een teken, dat hij geen actieve politieke rol meer zou willen spelen. Uit zijn grote activiteit in de laatste weken (NATO-zitting, moeilijkheden met MACMILLAN) blijkt duidelijk, dat hij nog steeds van mening is tot een verantwoordelijke rol geroepen te zijn. Die mening is niet van de ene dag op de andere veranderd. Reeds nu kan gezegd worden, dat ADENAUER aan het ambt van Bondspresident een veel concretere politieke inhoud zal geven dan HEUSS ooit heeft geprobeerd. De staatsrechtsexperts in de CDU en ADENAUER zelf zijn het er over eens, dat de huidige grondwet de Bondspresident ook een aanzienlijk grotere speelruimte geeft dan HEUSS' optreden zou doen vermoeden. HEUSS heeft echter een eenzijdig accent op de culturele representatie gelegd. Hij heeft zich vooral tot taak gesteld die groepen, die misschien van nature weinig neiging tot de concrete politiek voelen, toch aan de nieuwe Duitse staat te binden: de intellectuelen, kunstenaars, sferen van universiteit en wetenschap. Voor dat aspect van het ambt zal ADENAUER zich weinig interesseren. Destsmeer zal hij gebruik maken van de mogelijkheid om, door middel van het geven van adviezen (die in zijn geval geschraagd zullen zijn door de enorme autoriteit die hij in het bijzonder op het gebied van de buitenlandse politiek bezit), ook in de toekomst praktische invloed te blijven uitoefenen.

ADENAUER zal in zijn nieuwe functie alles doen om te garanderen, dat zijn politiek op alle essentiële punten wordt voortgezet. In leidende CDU-kringen en bij ADENAUER zelf heeft tenslotte het gezichtspunt gezegevierd

dat het én voor de buitenlands-politieke continuïteit én ook voor de toekomst van de CDU het wenselijkst zou zijn wanneer ADENAUER zelf, vooral via zijn invloed op de persoonskeuze, die continuïteit zou helpen verzekeren. Wanneer de aanwijzing van een nieuwe kanselier (die juist omdat hij door ADENAUER zou worden aangewezen zekere verplichtingen tegenover diens persoon en diens politiek zou hebben) en de opvolging in het ambt van partijvoorzitter zich zouden verwerklijken onder beslissende invloed van ADENAUER zelf, dan zou dat in ieder opzicht beter zijn dan te wachten tot ADENAUER door ziekte of om andere redenen geen invloed meer zou kunnen uitoefenen op de politieke vormgeving van de aera na-ADENAUER.

2. Het is te vroeg om met zekerheid iets over het opvolgingsvraagstuk te zeggen. Op het ogenblik zijn er niet meer dan twee serieuze kandidaten: ERHARD en ETZEL. Hun kansen moeten als min of meer gelijk worden beschouwd. ERHARD heeft voor, dat hij al een grote persoonlijke populariteit bij de kiezers bezit, zodat hij in dat opzicht een goede trekkracht bij de verkiezingen van 1961 zou kunnen zijn. Hij is, veel meer dan met ETZEL het geval is, een man die als symbool van de "Kanzlerpolitik" geldt. Het nadeel is engetwijfeld, dat ERHARD geen buitenlands-politieke ervaring van belang heeft en dat er zelfs enige reden is om te twijfelen aan zijn capaciteit om op dit punt zelfstandige en snelle beslissingen te nemen. Bovendien staat wel vast, dat ADENAUER persoonlijk niet bijzonder op ERHARD gesteld is en bepaald niet vergeten heeft hoe ERHARD heeft gereageerd op het ook door ADENAUER ondersteunde voorstel hém tot Bondspresident te maken. Tenslotte moet nog gezegd worden, dat het argument dat tegen ERHARDs candidatuur als Bondspresident in het veld werd gebracht, namelijk dat hij als minister van Economische Zaken onmisbaar zou zijn, óók kan en door velen zál worden gebruikt als argument tegen een kanselierschap.

ETZEL verheugt zich in de persoonlijke sympathie van ADENAUER. Daar staat tegenover, dat hij in het openbaar nog weinig bekend is en dat bovendien denkbaar is, dat hij, eenmaal in de functie van kanselier geplaatst, nog zodanig zou uitgroeien, dat hij tot een zeer zelfstandige factor in de politiek zou worden (zelfstandiger dan ERHARD) en aldus ook tot een last voor ADENAUER. In de huidige situatie hebben anderen, die eventueel de ambitie zouden kunnen bezitten, geen echte kansen. Dat geldt bijvoorbeeld voor SCHRÖDER, GEBRISTENMAIER, STRAUSS.

Of een nieuwe regering BRENTANO opnieuw aan buitenlandse zaken zou hebben is niet zeker, maar wel uiterst waarschijnlijk. Het zou namelijk vooral ook tegenover het buitenland niet goed zijn ADENAUER en Von BRENTANO tegelijkertijd voor de actieve politiek te verliezen, omdat dan de interpretatie van de "Kurswechsel" te veel voor de hand zou liggen. Wel is denkbaar, dat Von BRENTANO na de verkiezingen van 1961 het veld zou moeten ruimen. Nu is dat echter niet opportuun.

3. Er zijn nu al binnenlands-politieke gevolgen van ADENAUERs beslissing merkbaar. Zo heeft ADENAUER opdracht gegeven het "Deutschlandplan" van de FDP in zeer gematigde en welwillende toon te behandelen. Van de zijde der FDP zelf zijn onmiddellijk voelhorens uitgestoken naar een mogelijke terugkeer in het kabinet. Slaagt de CDU er in de FDP weer in de regering op te nemen en in de regering te houden tot de volgende verkiezingen, dan betekent dat naar menselijke berekening dat ook in 1961 de dan bestaande regeringscoalitie meer dan 50% van de stemmen moet kunnen behalen. Wordt de SPD namelijk in de oppositie geïsoleerd, dan is het ondenkbaar, dat zij er in zou kunnen slagen zelf boven de 50% te komen.
